

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Oblikovanje agende EU o pravicah invalidov za obdobje 2020–2030: prispevek Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

(mnenje na lastno pobudo)

(2020/C 97/06)

Poročevalec: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Sklep plenarne skupščine	24. 1. 2019
Pravna podlaga	člen 32(2) poslovnika mnenje na lastno pobudo
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sprejetja mnenja strokovne skupine	15. 11. 2019
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	11. 12. 2019
Plenarno zasedanje št.	548
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	178/1/2

1. Sklepi in priporočila

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESO) poziva Evropsko komisijo, naj pri pripravi agende o pravicah invalidov za obdobje 2020–2030 temeljito razmisli o priporočilih in sklepih, predstavljenih v nadaljevanju, da bi celoviteje izvajala Konvencijo Združenih narodov o pravicah invalidov ter izpolnila svoje zaveze v okviru Agende 2030 in ciljev trajnostnega razvoja, v katerih je invalidnost omenjena enajstkrat. EESO zlasti priporoča naslednje:

1.2 V vseh generalnih direktoratih in agencijah Komisije ter vseh institucijah EU naj se vzpostavijo kontaktne točke za invalidnost, pri čemer bi morala zaradi prečne narave vprašanj v zvezi z invalidnostjo osrednja kontaktna točka delovati v okviru generalnega sekretariata Komisije. Te kontaktne točke naj bodo združene v odboru za pravice invalidov, ki naj nadzoruje izvajanje agende. Ker bomo sedaj imeli komisarko za enakost, mora kontaktno točko za invalidnost imeti tudi generalni direktorat za pravosodje.

1.3 Vzpostavi naj se medinstitucionalni mehanizem med Komisijo, Parlamentom in Svetom⁽¹⁾, v okviru katerega bi se njihovi predsedniki sestali na začetku vsakega mandata. Za lažje delovanje mehanizma EESO poziva k vzpostavitvi delovne skupine za invalidnost v Svetu.

1.4 Institucije EU naj v okviru EU za spremljanje izvajanja Konvencije o pravicah invalidov priskrbijo vsa potrebna sredstva, človeške vire in finančno podporo, da bo ta sposoben opravljati svoje naloge v skladu s členom 33(2) Konvencije o pravicah invalidov.

1.5 Za spremljanje izvajanja zakonodaje o dostopnosti naj se ustanovi evropski odbor za dostopnost.

1.6 Komisija naj pregleda skupne pristojnosti z državami članicami, ki izhajajo iz Konvencije o pravicah invalidov in zakonodaje EU, da bi ugotovila, pri izvajanju katerih področij lahko EU sodeluje z državami članicami. V ta namen bi morali pripraviti izjavo o pristojnostih, pregledati izjavo o izključnih pristojnostih EU in sprejeti izbirni protokol h Konvenciji o pravicah invalidov.

⁽¹⁾ Priporočila za EU odbora za Konvencijo o pravicah invalidov iz leta 2015.

1.7 Komisija naj v agendo vključi načela socialnega stebra, s posebnimi predlogi za izvajanje načela št. 17 o vključenosti invalidov.

1.8 Za izvajanje agende naj se sprejmejo konkretni ukrepi. Najnujnejši so: sprejetje zakonodaje o preprečevanju vseh oblik diskriminacije na podlagi invalidnosti ⁽²⁾, direktiva za uskladitev priznavanja ocene invalidnosti po vsej EU, ki bo invalidom olajšala svobodo gibanja, ukrepi za zagotavljanje pravice invalidov do politične udeležbe na ravni EU in smernice za države članice, da to zagotovijo na nacionalni ravni, zavezujoča zakonodaja za uskladitev standardov glede dostopnosti grajenega okolja, ukrepi za uskladitev minimalnih standardov za primerno prilagoditev na delovnem mestu in oblikovanje smernic o minimalnih standardih glede ravni podpore za invalidnost in zagotavljanja storitev, vključno s podporo za samostojno življenje, in, kjer je to mogoče, zagotovitev osebne pomoči v državah članicah.

1.9 Vprašanja enakosti invalidov naj se vključijo v vse gospodarske, socialne in okoljske politike EU, zlasti v strategijo za enakost spolov, jamstvo za mlade, novi zeleni dogovor, jamstvo za otroke in prihodnjo zeleno knjigo o staranju.

1.10 Institucije EU in države članice naj se po vzoru jamstva za mlade dogovorijo o jamstvu za pravice invalidov, da se invalidom zagotovijo zaposlitev, pripravišтва, posredovanje delovnih mest in nadaljnje izobraževanje.

1.11 Proračun EU naj bolje podpre invalide z naložbami v raziskave za razvoj nove podporne tehnologije, namenjanjem sredstev za večjo dostopnost programov Erasmus+, da se v njih poveča sodelovanje invalidov, financiranjem prehoda z institucionalne oskrbe na oskrbo v družini in skupnosti ter samostojno življenje, skupaj z močnimi mehanizmi spremljanja in ocenjevanja na ravni držav članic, ter s strateškim vlaganjem sredstev EU v izvajanje Konvencije o pravicah invalidov v državah članicah, zlasti na področjih, na katerih EU nima polne pristojnosti.

1.12 Agenda naj ima vlogo pri spodbujanju pravic invalidov pri zunanjem delovanju EU.

1.13 Izboljšanje zbiranja in objav podatkov o invalidih v okviru dejavnosti Eurostata naj bo temeljni element agende.

1.14 Agenda naj vključuje jasna in oprijemljiva referenčna merila ter merljive kazalnike, zlasti za invalidne ženske in dekleta, mlade in starejše, begunce in migrante ter osebe LGBTI.

1.15 Komisija naj prek evropskega semestra pritisne na države članice, da bodo razvile lastne nacionalne strategije za invalidnost, s katerimi bodo spodbujale vključevanje enakosti invalidov v vsa področja, in obravnavale izvajanje Konvencije o pravicah invalidov v nacionalnih programih reform.

1.16 Agenda naj vključuje ozaveščanje o pravicah invalidov v okviru Konvencije o pravicah invalidov.

⁽²⁾ V skladu s členom 1 Konvencije o pravicah invalidov so invalidi ljudje z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi.

1.17 V socialnem dialogu na evropski in nacionalni ravni ter pri sklepanju kolektivnih pogodb socialnih partnerjev naj se ob polnem posvetovanju in v sodelovanju z organizacijami invalidov močno upoštevajo pravice invalidov in izvajanje Konvencije o pravicah invalidov.

1.18 V pripravo, izvajanje in upravljanje agende naj se dejavno in polno vključijo organizacije invalidov in organizacije civilne družbe.

2. Uvod

2.1 Ker bo šlo za strategijo, ki bo pripravljena in se bo izvajala po tem, ko bodo EU in vse države članice podpisale in ratificirale Konvencijo o pravicah invalidov, EESO poudarja, da bi morala agenda obravnavati celotno področje uporabe Konvencije.

2.2 Za razliko od sedanje strategije o invalidnosti bi morala agenda za obdobje 2020–2030 upoštevati tudi neločljivo vez med obveznostmi v okviru Konvencije ter zavezanostjo ciljem trajnostnega razvoja in evropskemu stebru socialnih pravic. EESO zato predlaga, naj se agenda imenuje Evropska agenda o pravicah invalidov za obdobje 2020–2030.

2.3 Glede na pregled EU, ki ga je odbor Konvencije o pravicah invalidov opravil leta 2015, EESO poudarja, da se mora agenda opirati tudi na sklepne ugotovitve in priporočila.

2.4 Nova agenda bi morala temeljiti na celovitem medsektorskem pregledu vse zakonodaje in politik EU ter biti skladna z drugimi pobudami in strategijami EU, da bo polno usklajena s Konvencijo o pravicah invalidov. Prav tako mora odražati pristop k invalidnosti z vidika človekovih pravic in upoštevati najnovejši razvoj na področju socialnih in digitalnih pravic.

2.5 Zaradi ranljivosti nekaterih skupin invalidov je treba na vseh področjih nove agende posebno pozornost nameniti invalidnim ženskam, otrokom, mladim, beguncem in migrantom, osebam LGBTI ter brezdomcem.

3. Načela Evropske agende o pravicah invalidov

3.1 V skladu s splošnimi načeli, opredeljenimi v členu 3 Konvencije o pravicah invalidov, EESO meni, da bi bilo treba z agendo invalidnost vključiti v vse politike in zakonodajo EU, ki vplivajo na življenje invalidov. Agenda mora spoštovati načela nediskriminacije, dostopnosti, udeležbe in vključevanja, enakih možnosti, enakosti moških in žensk, prirojenega dostojanstva in neodvisnosti kot posameznikov, sprejemanja invalidov kot dela človeške raznolikosti in človečnosti ter priznanja razvojnih sposobnosti invalidov in njihove pravice do ohranjanja identitete.

4. Področja, ki jih obravnava Evropska agenda za pravice invalidov

4.1 Boj proti diskriminaciji in neenakosti ^(?)

4.1.1 Polovica vseh Evropejcev meni, da je diskriminacija zaradi invalidnosti v EU splošno razširjena, ta delež pa se še povečuje ^(*). EESO zato poziva k naslednjim ukrepom:

4.1.2 Institucije EU naj uvedejo ukrepe za sprejetje horizontalne direktive o preprečevanju diskriminacije na podlagi invalidnosti, s katero bi bili invalidi zaščiteni pred diskriminacijo na vseh področjih življenja. S tem je treba zagotoviti, da bi bilo v tej direktivi odrekanje pravice do primerne prilagoditve na katerem koli področju življenja opredeljeno kot oblika diskriminacije na podlagi invalidnosti ter da bi bile priznane druge oblike diskriminacije, kot so diskriminacija prek povezave ter večkratna in presečna diskriminacija.

^(?) Členi 1, 21 in 26 Listine EU o temeljnih pravicah ter člena 10 in 19 Pogodbe o delovanju Evropske unije.

^(*) Posebna raziskava Eurobarometer št. 437. Na voljo na: https://data.europa.eu/euodp/sl/data/dataset/S2077_83_4_437_ENG.

4.1.3 Institucije EU naj pospešijo sprejetje Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (Istanbulska konvencija) skupaj s konkretnimi ukrepi za preprečevanje nasilja na podlagi spola, boj proti njem in njegovo kaznovanje.

4.1.3.1 Vse institucije EU naj kot delodajalci javnega sektorja omogočijo dostopnost, na primer z dostopnimi notranjimi in zunanjimi spletnimi stranmi, politikami na področju človeških virov in postopki za povečanje deleža invalidnih zaposlenih, ter vključujočo vlogo evropskih šol.

4.1.3.2 Institucije EU naj prek skladov EU sprejmejo ukrepe za odpravo pomanjkanja enakih možnosti za invalide. Več pozornosti bi morali namenjati osebam, ki se soočajo z večkratno ali presečno diskriminacijo na podlagi nacionalnosti, starosti, rase ali etničnega porekla, spola, vere ali prepričanja, spolne identitete ali spolne usmerjenosti.

4.1.3.3 Člen 7 Uredbe (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽⁵⁾ o skupnih določbah za obdobje 2014–2020 naj se doda v predlog nove uredbe o skupnih določbah za obdobje 2021–2027, kot je EESO že priporočil v preteklosti. To načelo naj se tudi neposredno vključi v normativni del predloga uredbe o ESRR. Dostopnost za invalide naj se vključi tudi kot pogoj za financiranje programov s sredstvi iz skladov EU.

4.1.3.4 Institucije EU naj vprašanje enakosti invalidov vključijo v vse gospodarske, socialne in okoljske politike EU, in sicer v strategijo za enakost spolov, jamstvo za mlade, novi zeleni dogovor, jamstvo za otroke in prihodnjo zeleno knjigo o staranju.

4.1.3.5 Komisija naj spodbuja skladnost zakonodaje držav članic s Konvencijo o pravicah invalidov ⁽⁶⁾, kar zadeva pravno in poslovno sposobnost, ter olajša izmenjavo strokovnega znanja med državami članicami.

4.2 Zagotavljanje polnega udejstvovanja in svobode gibanja

4.2.1 Invalidi še vedno ne morejo uveljavljati pravice do svobodnega gibanja v EU, saj priznavanje ocene invalidnosti ni usklajeno, prav tako pa pri selitvi v drugo državo članico ne morejo prenesti pravice do podpornih storitev in finančne pomoči. Udejstvovanje invalidov v družbi ovirajo tudi še vedno močno prisotna institucionalizacija, nezadostne naložbe v storitve v skupnosti in splošna nedostopnost osnovnih storitev. EESO zato poziva k naslednjim ukrepom:

4.2.2 Komisija naj predlaga direktivo za uskladitev priznavanja ocenjene stopnje invalidnosti za osebe, ki se selijo med državami članicami. Institucije EU morajo s to direktivo zaščititi pravico invalidov do svobode gibanja, tako da zagotovijo prenosljivost njihovih pravic iz socialnega varstva, ki jih mora bodisi še naprej zagotavljati država članica izvora bodisi država članica novega prebivališča ali pa se zagotavljajo s postopnim prehodom med obema. Invalidom, ki se preselijo v drugo državo članico, je treba zagotoviti enake pravice in upravičenost do storitev. To je treba storiti usklajeno, ob spodbujanju nemotene in hitre prenosljivosti teh pravic ⁽⁷⁾, vključno z osebno pomočjo.

⁽⁵⁾ Uredba (EU) št. 1303/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. decembra 2013 o skupnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu, Evropskem kmetijskem skladu za razvoj podeželja in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo, o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu, Kohezijskem skladu in Evropskem skladu za pomorstvo in ribištvo ter o razveljavitvi Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 (UL L 347, 20.12.2013, str. 320).

⁽⁶⁾ Splošna opomba št. 1 (2014) odbora Konvencije o pravicah invalidov o enakosti pred zakonom.

⁽⁷⁾ Priporočila odbora Konvencije o pravicah invalidov, člen 18.

4.2.2.1 Institucije EU naj poskrbijo za to, da se sredstva EU ne bodo nikoli uporabljala za nadaljnjo institucionalizacijo invalidov⁽⁸⁾, temveč se bodo vlagala v storitve v skupnosti in družinsko oskrbo. Ključno je, da se mladim, ki sodelujejo v evropski solidarnostni enoti, ne posredujejo delovna mesta v ustanovah institucionalne oskrbe, ki ohranjajo segregacijo. Vlagati bi morali v usposabljanje delavcev, zaposlenih v zavodih, da bi v skladu s Konvencijo o pravicah invalidov in v sodelovanju z invalidi nudili oskrbo v skupnosti. Evropska komisija bi morala tudi razširjati ozavešanje o škodi, ki jo invalidom povzročajo ustanove oskrbe, da bi spodbujali države članice k prehodu na možnosti oskrbe v skupnosti.

4.2.2.2 Institucije EU naj z uporabo sredstev EU prednostno obravnavajo dostop do kulture in prostočasnih dejavnosti, in sicer s spodbujanjem in formalizacijo uporabe evropske kartice ugodnosti za invalide v vseh državah članicah, podprte s sredstvi EU.

4.2.2.3 Institucije EU naj v dialogu z državljanji uporabljajo znakovni jezik, Braillovo pisavo in lahko berljiva besedila, kadar so za to zaprosene.

4.2.2.4 Institucije EU naj izvajajo politične pobude za odpravo vseh preprek, ki ovirajo politično udeležbo invalidov in jim kratijo aktivno in pasivno volilno pravico. To zlasti velja za umsko prizadete in osebe z motnjami v duševnem zdravju, ki so še posebej diskriminirane. Komisija mora prav tako zagotoviti polno dostopnost v volilnem postopku. V ta namen bi morala Komisija vse države članice spodbujati, naj svojim invalidnim državljanom omogočijo politično udeležbo v nacionalnih, regionalnih in lokalnih volilnih postopkih.

4.2.2.5 Institucije EU naj sprejmejo ustrezne ukrepe, da bodo lahko vsi invalidi uveljavljali vse pravice, zapisane v ustanovnih pogodbah in zakonodaji EU, spodbujajo neprisilne ukrepe in podprto odločanje za invalide ter zagotavljajo svobodo in varnost za vse invalide.

4.2.2.6 Institucije EU naj spodbujajo strukturno vključevanje invalidov in njihovih organizacij – tudi tistih, ki delajo z invalidnimi otroki – v vse procese odločanja, tako na nacionalni ravni kot na ravni EU, ter financirajo izgradnjo zmogljivosti organizacij invalidov. Komisija in drugi organi Evropske unije bi prav tako morali zagotavljati, da lahko invalidi brez težav sodelujejo v javnih posvetovanjih.

4.3 Dostop v vseh okoljih

4.3.1 Nedostopni javni prostori, stavbe, prevozna sredstva in tehnologija še vedno preštevilm invalidom preprečujejo, da bi se dejavno udejstvovali v družbi, in ogrožajo njihovo varnost. EESO zato poziva k naslednjim ukrepom:

4.3.1.1 Komisija naj sprejme konkretne ukrepe za ustanovitev evropskega odbora za dostopnost po zgledu ameriškega organa *US Access Board*, da bi spremljali izvajanje zakonodaje EU o dostopnosti ter spodbujali oblikovanje standardov in smernic glede dostopnosti, izmenjavo dobre prakse in smotrno udeležbo predstavniških organizacij invalidov na področju dostopnosti.

4.3.2 Institucije EU naj si prizadevajo za najvišje standarde dostopnosti, kar zadeva fizično infrastrukturo, storitve in digitalno področje, ter poskrbijo za to, da bodo vse spletne strani in obrazci uprave EU v celoti dostopni invalidom.

4.3.2.1 Institucije EU naj uporabljajo zakonodajne in druge instrumente, kot je standardizacija, za zapolnitev vrzeli, ki niso bile obravnavane v evropskem aktu o dostopnosti, da bi uskladili minimalne standarde glede dostopnosti za vse vidike grajenega okolja⁽⁹⁾ na mestnih in podeželskih območjih, pri čemer se ne smejo pozabiti določbe za umsko prizadete in osebe s psihosocialnimi motnjami.

⁽⁸⁾ Člen 19 Konvencije o pravicah invalidov in splošna opomba 5 odbora Konvencije o pravicah invalidov.

⁽⁹⁾ Konvencija o pravicah invalidov, člena 9 in 20.

4.3.2.2 Komisija naj pregleda, razširi in okrepi pravice potnikov invalidov, na primer z objavo novega zakonodajnega predloga o multimodalnem prometu in pregledom Uredbe (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta⁽¹⁰⁾ o pravicah potnikov invalidov v letalskem prometu, ter naj odpravi, uskladi in podrobno opredeli primere zavrnitve vkrcanja ter izboljša druge veljavne uredbe.

4.3.2.3 Institucije EU naj se izrecno zavzamejo za to, da se v novi uredbi EU o pravicah potnikov v železniškem prometu odpravijo zahtevani roki za predhodno obvestilo o potrebni pomoči pri potovanju, ki jih morajo upoštevati invalidi.

4.3.2.4 Komisija naj nadalje izboljša dostopnost železniškega prometa za invalide⁽¹¹⁾ tako, da bo poskrbela, da države članice zagotavljajo dostopnost vseh železniških peronov in lajšajo dostop do vagonov, in sicer ne le pri novogradnjah, temveč tudi s prilagajanjem obstoječe infrastrukture.

4.3.2.5 Komisija naj državam članicam zagotovi smernice glede izvajanja direktiv EU o skupnih minimalnih standardih za postopkovne pravice za žrtve kaznivih dejanj ali osebe, osumljene ali obtožene kaznivih dejanj, kar zadeva invalidnost⁽¹²⁾, vključno z usposabljanjem za uradnike, dejavne na področju dostopa do pravnega varstva, v zvezi s pravicami invalidov. Organizacije invalidov je treba obravnavati kot sodelujoče organe. Imeti morajo posebni status, ki jim zagotavlja legitimnost na sodiščih.

4.3.2.6 Komisija naj zagotovi, da bo dostopnost invalidom merilo upravičenosti za dostop do sredstev EU⁽¹³⁾.

4.3.2.7 Komisija naj vlaga v raziskave za razvoj nove podporne tehnologije in pripomočkov za invalide.

4.3.2.8 Dostopnost naj se obravnava tudi v povezavi s trajnostjo, npr. v gradbeništvu in prometu, kot pogoj za izgradnjo bolj zelene Evrope za vse.

4.3.2.9 Komisija naj podpira države članice pri izboljševanju dostopnosti novega in obstoječega grajenega okolja, zlasti stanovanj, in izboljševanju usposabljanja za zaposlene v vseh prometnih omrežjih v zvezi s pomočjo za dostopnost.

4.3.2.10 Komisija naj podpira države članice pri omogočanju dostopa invalidom do pripomočkov, tehnologije in storitev za podporo ter zagotavljanju pomoči, da si to lahko privoščijo, ne glede na državo članico, v kateri se ti pripomočki, tehnologije in storitve ponujajo.

4.3.2.11 Komisija naj države članice podpre pri zagotavljanju, da bo v okviru javnih naročil omogočen dostop za invalide kot državljane, upravičence in javne uslužbence.

4.3.2.12 Komisija naj državam članicam ponudi potrebno podporo pri pravilnem in pravočasnem prenosu direktive o dostopnosti spletišč.

⁽¹⁰⁾ Uredba (ES) št. 1107/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. julija 2006 o pravicah invalidnih oseb in oseb z omejeno mobilnostjo v zračnem prevozu (UL L 204, 26.7.2006, str. 1).

⁽¹¹⁾ Pri naslednjem pregledu Uredbe Komisije (EU) št. 1300/2014 z dne 18. novembra 2014 o tehničnih specifikacijah za interoperabilnost v zvezi z dostopnostjo železniškega sistema Unije za invalide in funkcionalno ovirane osebe (UL L 356, 12.12.2014, str. 110).

⁽¹²⁾ Konvencija o pravicah invalidov, člen 13.

⁽¹³⁾ UL C 62, 15.2.2019, str. 83.

4.4 Spodbujanje kakovostnega zaposlovanja in poklicnega usposabljanja

4.4.1 Stopnja zaposlenosti invalidov v primerjavi z neinvalidi ostaja nesorazmerno nizka, saj znaša 48,1 % v primerjavi s 73,9 %. Delež zaposlenih invalidk je bistveno nižji ⁽¹⁴⁾. EESO zato poziva k naslednjim ukrepom:

4.4.2 Komisija naj predlaga ukrepe, s katerimi bi po vsej Uniji uskladili zahteve glede tega, kaj morajo nuditi delodajalci in kakšno podporo morajo delodajalcem nuditi vlade, da bi poskrbeli za primerne prilagoditve za delavce invalide ⁽¹⁵⁾.

4.4.3 Institucije EU naj bodo vzor pri zaposlovanju invalidov s povečanjem deleža zaposlenih invalidov v svojih službah in upravi EU.

4.4.3.1 Komisija naj preuči učinkovitost sistemov kvot, ki jih številne države članice uporabljajo za spodbujanje zaposlovanja invalidov, da bi razširjali dobro prakso in morda uvedli tovrsten sistem za upravo EU.

4.4.3.2 Institucije EU naj sprejmejo ukrepe za vlaganje sredstev EU v pobude za usposabljanje, zaposlovanje in delovno mobilnost invalidov, vključno s podporo za socialno podjetništvo in podjetja socialnega gospodarstva, pri čemer naj se spodbujajo vse vrste vključujočega zaposlovanja v skladu s Konvencijo in poseben poudarek namenja mladim, ženskam, migrantom in beguncem ter starejšim delavcem invalidom ⁽¹⁶⁾. Posebno pozornost je treba nameniti podpiranju invalidov pri odločanju na njihovem področju zaposlovanja ter vlagati v poklicno rehabilitacijo, ohranjanje zaposlitve, poklicno napredovanje in politike vračanja na delo, s poudarkom na razvijanju znanj in spretnosti za nove poklice.

4.4.3.3 Institucije EU in države članice naj se po vzoru jamstva za mlade dogovorijo o jamstvu za pravice invalidov, da se invalidom zagotovijo zaposlitev, pripravništva, posredovanje delovnih mest in nadaljnje izobraževanje. S pobudo za zaposlovanje invalidov bi morali priskrbeti finančne vire za podporo tega cilja.

4.4.3.4 Evropska komisija naj državam članicam nudi potrebno podporo za polno izvajanje Direktive (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta ⁽¹⁷⁾ o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev, da bodo starši invalidov imeli na voljo ustrezen oskrbovalski dopust in prožne ureditve dela. Komisija naj si prizadeva, da bodo tudi invalidi imeli pravico do te prožnosti.

4.4.3.5 Evropski semester in zakonodaja naj se uporabljata kot orodji, s katerima se poskrbi za to, da delavci invalidi prejmejo ustrezno oziroma dogovorjeno plačilo v enaki višini kot delavci neinvalidi in da to plačilo ni nikoli nižje od minimalne plače. Komisija bi morala z uporabo sredstev EU pregledati dobre prakse in delovno zakonodajo glede ponovnega vključevanja in rehabilitacije delavcev po dolgi bolniški odsotnosti, ki so morda postali invalidi.

4.4.3.6 Komisija naj podpira države članice pri zmanjševanju tveganj, povezanih s preходом na trg dela, s prožnejšimi sistemi podpore in finančne pomoči za invalide, da bi preprečili pomanjkanje varnostnih mrež, ki varujejo pred revščino, in spodbudili zaposlovanje.

4.4.3.7 Komisija naj države članice spodbudi, da bodo bolj pomagale delodajalcem pri pridobivanju informacij o podporni tehnologiji in sredstvih zanje, pri izboljšanju dostopnosti delovnih mest in zagotavljanju prožnejšega delovnega časa glede na potrebe posameznika. Komisija bi morala zlasti podpreti raziskave za gospodarsko upravičenost vključujočih delovnih mest za invalide.

⁽¹⁴⁾ <https://www.disability-europe.net/theme/employment>.

⁽¹⁵⁾ Konvencija o pravicah invalidov, člena 5 in 27.

⁽¹⁶⁾ Konvencija o pravicah invalidov, člen 27.

⁽¹⁷⁾ Direktiva (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev ter razveljavitvi Direktive Sveta 2010/18/EU (UL L 188, 12.7.2019, str. 79).

4.4.3.8 Komisija naj državam članicam ponudi potrebno podporo za polno izvajanje Direktive Sveta 2000/78/ES⁽¹⁸⁾, ki prepoveduje diskriminacijo pri zaposlovanju. Komisija in države članice bi morale nadaljevati delo v zvezi s sprejetjem horizontalne direktive o nediskriminaciji o dostopu do blaga in storitev, saj diskriminacija na tem področju lahko povzroči diskriminacijo na trgu dela.

4.4.3.9 Komisija naj podpira države članice pri vključevanju politik o družbeni odgovornosti podjetij in invalidnosti, da se invalidnost vključi v politike podjetij o zaposlovanju. Komisija bi morala prav tako podpirati države članice pri spodbujanju vidikov invalidnosti in dostopnosti, kar zadeva nefinančne informacije, ki jih zagotavljajo podjetja.

4.4.3.10 Komisija naj podpira pravice invalidov po vsej EU, da bodo lahko svoje delavske in sindikalne pravice uveljavljali enako kot drugi delavci. To bi moralo potekati v tesnem sodelovanju s socialnimi partnerji. Evropski proces listine o raznolikosti bi moral biti močneje osredotočen na spodbujanje delovne sile z različnimi sposobnostmi.

4.4.3.11 Socialni partnerji naj pri vzpostavitvi socialnega dialoga na ravni EU in pri sklepanju kolektivnih pogodb v posvetovanju z organizacijami invalidov na ravni Unije upoštevajo izvajanje Konvencije o pravicah invalidov ter pravice delavcev in zaposlenih invalidov.

4.5 Zagotavljanje kakovostnega in vključujočega izobraževanja ter vseživljenjskega učenja

4.5.1 Dostopnost rednega izobraževanja za invalide ostaja problematična, saj se invalidi pogosto izobražujejo ločeno. V EU je verjetnost, da bodo invalidi prezgodaj opustili šolanje, 13 % večja kot pri neinvalidih, prav tako pa je za 14 % manjša verjetnost, da bodo vključeni v terciarno izobraževanje⁽¹⁹⁾. EESO zato poziva k naslednjim ukrepom:

4.5.2 Institucije EU naj vlagajo sredstva EU v vključujoče učno okolje, ukrepe v zgodnjem otroštvu, programe vseživljenjskega učenja ter programe usposabljanja za lažji prehod invalidov iz izobraževanja v zaposlitev. Spodbujati bi je treba tudi poklicno mobilnost invalidov.

4.5.2.1 Institucije EU naj izvajajo specifične ukrepe za vključevanje invalidnih otrok in mladih v sistem evropskih šol za otroke uslužbencev Unije.

4.5.2.2 Komisija naj sprejme konkretne ukrepe za povečanje deleža invalidov v višješolskem izobraževanju z nudenjem pomoči za kritje potreb in stroškov med študijem oziroma usposabljanjem.

4.5.2.3 Komisija naj sprejme ukrepe za večjo dostopnost programov Erasmus+ in povečanje sodelovanja invalidov z nudenjem pomoči za kritje potreb in stroškov med študijem oziroma usposabljanjem v tujini.

4.5.2.4 Komisija naj državam članicam nudi potrebno podporo za usposabljanje učiteljev v rednem izobraževanju in podpira usposabljanje spremljevalcev pri pouku, specializiranih za otroke s posebnimi potrebami, da bi spodbujali njihovo vključevanje v redno izobraževanje. Usposabljanje bi se moralo osredotočiti tudi na uporabo podporne tehnologije za boljše vključevanje invalidnih učencev. Prav tako bi morali nameniti pozornost ustvarjanju dobrih delovnih pogojev med poukom in zmanjšati velikost razredov.

⁽¹⁸⁾ Direktiva Sveta 2000/78/ES z dne 27. novembra 2000 o splošnih okvirih enakega obravnavanja pri zaposlovanju in delu (UL L 303, 2.12.2000, str. 16).

⁽¹⁹⁾ Akademska mreža evropskih strokovnjakov s področja invalidnosti na podlagi raziskave Eurostat 2016, invalidne in neinvalidne osebe (starost: 30–34 let), razlika v odstotnih točkah.

4.6 Odpravljanje prekarnosti, revščine in socialne izključenosti

4.6.1 Verjetnost, da se bodo invalidi v EU soočili z revščino in socialno izključenostjo, je v povprečju v primerjavi z neinvalidi višja za 9 % ⁽²⁰⁾. EESO zato poziva k naslednjim ukrepom:

4.6.1.1 Institucije EU naj zagotovijo, da bo nova agenda vključevala specifične ukrepe za spodbujanje vključujočega sistema socialne zaščite, Komisija pa naj vzpostavi smernice za države članice o minimalni ravni socialne zaščite invalidov, ki bi slednjim omogočala ustrezen življenjski standard ⁽²¹⁾. Komisija in države članice bi morale zagotoviti, da bodo invalidi, zlasti osebe, ki so postale invalidne na poklicni poti in prispevke pokojninskega zavarovanja plačujejo krajše obdobje, pred upokojitveno starostjo in po njej zajete v ustrezen sistem socialne zaščite.

4.6.1.2 Komisija naj zagotovi smernice za reformo podpore za kritje dodatnih stroškov pripomočkov za invalide, podporne tehnologije, prilagoditev, prevoza itd. Komisija bi morala spodbujati države članice k več prožnosti, da bi invalidi lahko še vedno prejeli finančno pomoč, ko vstopijo na trg dela, da se izravnajo nesorazmerni stroški, zmanjša tveganje za revščino zaposlenih in spodbudi zaposlovanje.

4.6.1.3 Komisija naj državam članicam zagotovi smernice za postopke ocenjevanja invalidnosti, da ne bi bile spregledane osebe z redkimi zdravstvenimi stanji ali več okvarami. Komisija mora prek evropskega semestra države članice odločno odvrnati od zmanjševanja podpore za njihove invalidne državljane, s čimer se povečuje tveganje za revščino in socialno izključenost. Komisija bi morala državam članicam naročiti, naj pregledujejo pravičnost upravičenosti do pomoči v celotnem življenjskem ciklu invalidov, da invalidi v starosti in starejše osebe, ki postanejo invalidi, ne bi izgubili dostopa do pravic.

4.6.1.4 Pregled socialnih kazalnikov naj se prilagodi, da bo vključeval merila, posebej povezana z invalidi, da se tako dopolni tesnejša povezanost evropskega semestra in stebra socialnih pravic.

4.6.1.5 Komisija naj državam članicam nudi potrebno podporo za ustrezno izvajanje priporočil Sveta o socialni varnosti za netipične pogodbe o zaposlitvi in zagotavljanje, da se invalidom, ne glede na to, ali so zaposleni ali ne, ne odrejajo pravica do ustreznega zdravstvenega varstva in druge pravice.

4.6.1.6 Komisija naj podpira države članice pri spodbujanju dostopa invalidov do zdravstvenega varstva pod enakimi pogoji, kot veljajo za neinvalidne ⁽²²⁾.

4.6.2 Komisija naj poskrbi za to, da bodo nekdanji, sedanji in prihodnji invalidi, zaposleni v upravi EU, oziroma invalidni vzdrževani družinski člani uslužbencev upravičeni do celovitega zdravstvenega zavarovanja, ki jim omogoča kar najboljšo zdravstveno oskrbo in kakovost življenja.

4.7 EU kot vodilna v svetu pri zagotavljanju, da tudi onkraj njenih meja nihče ni zapostavljen

4.7.1 EU je največja donatorica razvojne pomoči v svetu. Skupaj z državami članicami bi morala kot podpisnica Konvencije o pravicah invalidov spodbujati pravice invalidov pri svojem zunanjem delovanju. EESO zato poziva k naslednjim ukrepom:

4.7.2 Institucije EU naj poskrbijo za to, da bodo vsi ukrepi, ki jih EU financira v tretjih državah, skladni s splošnimi načeli Konvencije o pravicah invalidov, navedenih v točki 3.1.

⁽²⁰⁾ Anketa EU SILC 2016.

⁽²¹⁾ Konvencija o pravicah invalidov, člen 28.

⁽²²⁾ Priporočila odbora Konvencije o pravicah invalidov, odstavek 63.

4.7.2.1 Institucije EU naj ukrepajo, da se zagotovi, da bodo države kandidatke in potencialne kandidatke za pristop k EU dokazale, da pravice invalidov varujejo na enaki ravni kot države članice EU. Komisija bi prav tako morala zagotoviti, da se finančni instrumenti za predpristopno pomoč uporabljajo za izboljšanje razmer za invalide.

4.7.2.2 Komisija naj v delegacijah EU krepi ozaveščenost o Konvenciji o pravicah invalidov in potrebah invalidov, vključno z dostopnostjo, na področju nujne in humanitarne pomoči ter ozaveščenosti o vprašanih invalidnosti.

4.7.2.3 Institucije EU naj zagotovijo jasno nadaljnje ukrepanje v zvezi s soglasjem EU o razvoju in podprejo vključevanje kazalnikov v zvezi z invalidnostjo, ki jih je pripravil Odbor za razvojno pomoč OECD, v programe sodelovanja, projekte in dejavnosti EU po vsem svetu.

4.7.2.4 Institucije EU naj zagotovijo, da se spoštujejo pravice invalidov, ki v EU prispejo kot prosilci za azil ali begunci, ter da se tem invalidom in osebam, ki so postale invalidi med begom iz matičnih držav, nudi ustrezna podpora.

4.7.2.5 Komisija naj podpira države članice pri obravnavanju vprašanj v zvezi z invalidnostjo v dialogih z državami, ki niso članice EU. Komisija bi si prav tako morala prizadevati za spodbujanje soglasja in zavezanosti vprašanjem v zvezi z invalidnostjo v mednarodnih forumih (ZN, Svet Evrope, OECD).

4.7.2.6 Komisija naj glede na izstop Združenega kraljestva iz EU podpira države članice pri zagotavljanju, da bodo državljani Evropske unije, ki trenutno prebivajo v Združenem kraljestvu, in obratno še naprej prejemali pomoč, ki jim jo zdaj zagotavlja njihova država izvora.

5. Upravljanje, izvajanje in spremljanje

5.1 Ob upoštevanju sklepnih ugotovitev, ki jih je odbor Konvencije o pravicah invalidov pripravil za EU, EESO močno priporoča, naj se v vsaki instituciji, agenciji in organu EU vzpostavi kontaktna točka za invalidnost, in sicer v Evropskem parlamentu, Svetu Evropske unije, Službi za zunanje delovanje, Odboru regij itd. ter agencijah, kot sta Agencija Evropske unije za temeljne pravice in Evropski inštitut za enakost spolov. Kontaktna točka za invalidnost bi bilo treba vzpostaviti tudi v vseh generalnih direktoratih Komisije. Zaradi prečne narave vprašanj v zvezi z invalidnostjo bi morala osrednja kontaktna točka za invalidnost delovati pod okriljem generalnega sekretarja Komisije. To bo potrebno za spremljanje izvajanja Konvencije o pravicah invalidov in agende za pravice invalidov v institucijah EU. EESO je v tem pogledu zgled s svojo kontaktno točko za invalidnost in študijsko skupino za pravice invalidov, ki jo podpira tajništvo strokovne skupine za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo. EESO poziva še k naslednjim ukrepom:

5.2 Glede na to, da bomo imeli komisarko za enakost, naj se tudi v generalnem direktoratu za pravosodje ustanovi kontaktna točka za invalidnost, ki bo komisarki pomagala pri delu. To je izjemno pomembno.

5.3 Sedanja skupina na visoki ravni za področje invalidnosti naj nadomesti odbor za pravice invalidov, ki bo platforma za redne sestanke vseh kontaktnih točk za invalidnost iz različnih direktorotov, institucij in agencij ter različnih držav članic. Odbor bi moral imeti pravico do spremljanja izvajanja agende na ravni EU in držav članic ter do oblikovanja priporočil Komisiji in nacionalnim vladam.

5.4 Komisija naj pregleda skupne pristojnosti z državami članicami, ki izhajajo iz Konvencije o pravicah invalidov in zakonodaje EU, da bi ugotovila, pri izvajanju katerih področij lahko EU sodeluje z državami članicami. V ta namen bi morali pripraviti izjavo o pristojnostih.

5.5 Med Komisijo, Parlamentom in Svetom naj se vzpostavi medinstitucionalni mehanizem⁽²³⁾. Predsedniki teh treh institucij bi se morali sestati na začetku vsakega mandata, da bi pokazali zavezanost pravicam invalidov. Za spodbujanje tega mehanizma je v Svetu treba ustanoviti delovno skupino za invalidnost.

5.6 Institucije EU naj v agendo vključijo jasna, oprijemljiva in specifična referenčna merila ter merljive kazalnike za spremljanje vrzeli pri izvajanju in učinkovito merjenje doseženega napredka.

5.7 Komisija naj zagotovi, da bodo pri pripravi zakonodajnih predlogov in pobud načrtovani učinkoviti mehanizmi za spremljanje in da bodo za tovrstne mehanizme namenjeni zadostni viri in sredstva. Agenda bi morala vključevati jasno zavezo za financiranje z navedbo zneskov, ki bodo namenjeni mehanizmu za spremljanje.

5.8 Komisija naj poskrbi za zadostna sredstva za neodvisno in ustrezno delovanje okvira EU za Konvencijo o pravicah invalidov.

5.9 Institucije EU naj v pripravo, izvajanje in upravljanje agende dejavno in polno vključijo organizacije invalidov in organizacije civilne družbe⁽²⁴⁾. Prav tako se je treba stalno posvetovati z organizacijami invalidov in jih vključevati v zasnovo, sprejetje, izvajanje in spremljanje zakonodaje, politik in programov, oblikovanih v okviru te agende, te organizacije pa bi morale imeti tudi dostop do virov, ki bodo podpirali njihovo pomembno vključevanje. Posvetovalni procesi bi morali biti razumljivi in v celoti dostopni invalidom.

5.10 Komisija naj s sprejetjem ustreznih ukrepov zagotovi, da bo Eurostat v sodelovanju z nacionalnimi statističnimi uradi in predstavniki organizacij invalidov razvil sistem kazalnikov, ki temelji na človekovih pravicah, ter sistem za zbiranje primerljivih celovitih podatkov o enakosti invalidov in o njihovem položaju v EU, ter objavi bolj relevantne in razčlenjene analize o invalidnosti. Pri tem naj se upoštevajo presečna narava težav in izkušenj invalidov, denimo v zvezi s spolom, starostjo, statusom begunca, prosilca za azil ali migranta ali porekla etnične manjšine, ter različne vrste invalidnosti in način, kako vplivajo na dobro počutje in izide⁽²⁵⁾. Zbrati je treba tudi podatke o številu invalidov, ki živijo v ustanovah, in o invalidnih otrocih, ki ne živijo v gospodinjstvih.

5.11 Komisija naj prek evropskega semestra pritisne na države članice, da bodo razvijale lastne nacionalne strategije za invalidnost in obravnavale izvajanje Konvencije o pravicah invalidov v nacionalnih programih reform.

5.12 Komisija naj okviru EU za spremljanje izvajanja Konvencije o pravicah invalidov priskrbi vsa potrebna sredstva, človeške vire in finančno podporo, da bo ta sposoben opravljati svoje naloge v skladu s členom 33(2) Konvencije o pravicah invalidov.

6. Obveščanje in širjenje informacij⁽²⁶⁾

6.1 Institucije EU bi si morale prizadevati za ozaveščanje o preprekah, s katerimi se še vedno soočajo invalidi, odpravi stereotipov in sodelovanju z nacionalnimi in regionalnimi vladami, da bi te informacije dosegle nosilce odločanja in druge deležnike na vseh ravneh. Komisija bi morala podpirati delo organizacij invalidov na ravni EU in nevladnih organizacij, dejavnih na tem področju.

6.2 Komisija bi morala pripraviti kampanje in tečaje usposabljanja za ozaveščanje o pravicah invalidov, namenjene splošni javnosti, oblikovalcem politike in nosilcem odločanja, zaposlenim v javnih in zasebnih družbah, invalidom in njihovim družinam itd. Komisija bi morala države članice spodbujati k izvajanju podobnih kampanj.

⁽²³⁾ Priporočila za EU odbora za Konvencijo o pravicah invalidov iz leta 2015.

⁽²⁴⁾ Splošno priporočilo odbora za Konvencijo o pravicah invalidov.

⁽²⁵⁾ Konvencija o pravicah invalidov, člen 31.

⁽²⁶⁾ Konvencija o pravicah invalidov, člen 8.

6.3 Komisija in države članice bi morale posebno pozornost nameniti poudarjanju večkratne in presečne diskriminacije, s katero se soočajo nekatere skupine invalidov, zlasti ženske in dekleta, osebe LGBTI in pripadniki etničnih manjšin.

V Bruslju, 11. decembra 2019

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER
